

כמו זוג יונים

Category: דברים, ראה

בעת מתן-תורה ראו בני-ישראל את האלוקות בעיניהם. מאז, תפקידו של יהודי הוא לנסות ולהכיר את הבורא ותורתו בצורה המושלמת והמאומתת ביותר ^[1] בבחינת ראייה.

השאלות ההלכתיות שיצר המיקרוסקופ

לפני כמה שנים גילו בניו יורק סיטי, ובפרט בברוקלין, שבתוך המים ישנם תולעים שנקראים copepod. בעין רגילה אמנם הם אינם נראים, אבל באמצעות מיקרוסקופ ניתן לראות בבירור שמדובר ביצור בעל רגליים וקרניים וכו'. בעקבות הגילוי הזה התחוללה כמובן מהומה גדולה, הן מבחינה בריאותית והן מבחינה הלכתית.

בפרשת השבוע אנחנו קוראים על כל החיות והעופות והדגים הטהורים שמותרים באכילה. התורה אומרת במפורש "את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת תאכלו וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת לא תאכלו טמא הוא לכם" (יד, ט). חד וחלק. כל יצור במים שאין לו סנפיר וקשקשת אסור לאכול אותו.

בהמשך מוסיפה התורה ואומרת "וכל שרץ העוף טמא הוא לכם". רש"י במסכת עירובין (כת, א) מגדיר את טיבו ומהותו של השרץ: "שרץ לשון שרץ דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא על ידי שירוצו וריחושו מפני קוטנו". כלומר, כל יצור בעל כנפיים שעף במים או בכל מקום אחר ^[2] טמא.

ואם-כן, מה יעשו היהודים בברוקלין כאשר מתגלים תולעים בתוך המים שלהם?! כמובן התעורר דיאלוג מורכב וסבוך בין הרבנים עד כמה ראוי להיזהר מפני תולעים.

לפי דעת רוב הפוסקים, אם מדובר בתולעת שאי אפשר לראותה בעין רגילה ^[3] אין שום איסור בכך, שהרי התורה ניתנה לפני שנוצר המיקרוסקופ ואם אין אפשרות להבחין בתולעת אין שום איסור בזה, שהרי "התורה לא נתנה למלאכי השרת".

על האדם להיזהר ולחשוש רק במה שבאפשרותו ועל מה שנמצא בתחום ראייתו ולא יותר מזה, שכן לאמיתו של דבר, בכל דבר ניתן למצוא תולעים, ועל כל נשימה ונשימה אנו נושמים חיידקים, האם נצטרך ללכת כל הזמן עם מיקרוסקופ ולבדוק? לא שבקת חיי לכל בריה ^[4]

אבל כאן מתחיל הוויכוח מה הפירוש "לראות" את התולעת, האם מספיק שרואים נקודה במים או שצריך לראות את היצור הזה שוחה בתוך המים. ישנם רבנים שאומרים שאפילו שבעין רגילה רואים נקודה בלבד ודרך המיקרוסקופ ניתן לראות שזהו יצור חי ^[5] כבר אסור לאכול או לשתות את זה, וזהו איסור מהתורה ממש.

כשקראתי בשעתו את הדעות של הרבנים, שמת לי לב שכמעט כל אחד מהם פתח את דבריו כך: בתחילה כששמעתי על כך חשבתי להתיר את הדברים, היות שאין זה דבר גלוי שנראה לעין וההלכה קובעת שאם לא רואים [?] זה כשר. אבל לאחר מכן כשצפיתי דרך המיקרוסקופ מיד שיניתי את דעתי ובודאי שאסור לאכול את זה.

כלומר, כשאדם שומע משהו הוא עדיין לא בטוח בזה. אבל כאשר הוא רואה בעיניו [?] זה כבר סיפור אחר לגמרי[?]

כאן ראיתי את ההתאמתות של הביטוי "אינה דומה שמיעה לראיה", ועמדתי על ההבדל המכריע והמשמעותי בין שמועה לבין ראיה. אפשר להתווכח עם שמועה, אבל אי אפשר להתווכח עם אדם שראה בעיניו עובדה מסוימת.

להאמין ולראות

למעשה גם ביהדות אנחנו מוצאים את ההבדל הזה. ישנם שני דרגות שבאמצעותם יהודי יכול לקיים תורה ומצוות: אמונה, וראיה.

שמיעה [?] אדם שמקיים תורה ומצוות משום שהוא מאמין. הוא לא מבין בדברים הללו והוא לא משוכנע לחלוטין בהם, אבל הוא מבצע זאת כי הוא שמע שצריך לעשות את הדברים הללו. אין לו הבנה או הערכה אמיתית לתורה וכל הקיום הוא מתוך קבלת עול בלבד.

ראייה [?] זוהי רמה אחרת לחלוטין. כאן לא רק שהאדם מבין את הצורך והנחיצות לקיים את התורה, אלא הוא רואה בעיניו את החשיבות של קיום התורה והמצוות, והוא בטוח בזה כשם שהוא רואה בעיניו דבר גשמי וממשי. כלומר, העניין מונח אצלו בצורה כזאת שלא שייך להתווכח על זה (ראה חומש 'קול מנחם' פתיחה לפרשת ראה. 'התוועדויות' תשמ"ג כרך ד עמ' 1930, מיוסד על 'דרך מצותיך' עמ' 348).

בתורה אנחנו מוצאים את שתי הדרגות הללו. בכל פעם שרוצים במרחבי התלמוד להביא ראיה מסוימת התנא נוקט בלשון "תא שמע" שמשמעותה: 'בוא ותשמע', ואילו בספר הזוהר נוקטים בלשון "תא חזי" שמשמעותה: 'בוא ותראה', שכן בנגלה דתורה אפשר להבין היטב את הדברים שהרי עוסקים בדברים גשמיים שניתן למששם, אבל זה בבחינת 'שמיעה' בלבד, כלומר, אין את הביטחון שזה כך ולא אחרת, שהרי עוסקים לרוב בדיני ממונות שלא רואים בהם אלוקות בגלוי.

משא"כ בתורת הקבלה ייתכן שלא תמיד מבינים ומשיגים את עומק הדברים, אבל שם הדברים הם בבחינת 'ראיה' באופן שאין דומה לה. כאשר הוגים בספר הזוהר, האלוקות מתאמתת בבחינת ראיה וזה הופך לדבר ממשי שכאילו אתה רואה אותו בעיניך ואי אפשר לשכנע אותך אחרת (ראה 'אגרות קודש' כרך י עמ' פט).

הפעם הראשונה שיהודים ראו אלוקות בעיניהם הייתה בשעת מתן תורה, כפי שכתוב בחומש

שמות (כ, טו) "וכל העם רואים את הקולות" אומר רש"י: "רואין את הנשמע שאי אפשר לראות במקום אחר".

אחד הפירושים בזה הוא, שהיה אז גילוי אלוקות ברמה כה גבוהה שאז התאמת אצלם העניין של הקב"ה כמו שראו אותו במוחש, דהיינו "שראו בלבם וחשו בכל אבריהם וכל גידיהם שאמת הדבר ואין עוד מלבדו" (ספר הפרשיות עמ' תל).

יהדות במו עיני

זהו למעשה התפקיד האמיתי של יהודי. הוא פותח ומתחיל את חייו כשומע, הוא שמע על הקב"ה, הוא שמע על התורה ולא יותר. ככל שהוא גודל ומתבגר בשנותיו וביהדותו הוא מתחיל לראות את הדברים יותר ויותר.

במילים אחרות: לכל יהודי ישנן מצוות מסוימות שהן אצלו בבחינת "ראיה" כמו מצות ברית מילה. ברור לו ללא צל של ספק שהוא יעשה לבן שלו ברית מילה ולא מעניינים אותו הטעמים והנימוקים וההסברים השונים, כי זה אצלו בבחינת "תא חזי", וכשרואים משהו אצורך בהבנה והשגה נדחק הצידידה.

לעומת זאת, ישנן מצוות שהם רק בבחינת "שמיעה". הוא אכן שמע שאסור לדבר באמצע התפילה, הוא אפילו מבין בשכלו את האיסור בזה, אבל בכל זאת הוא מדבר, כי זה רק בבחינת שמיעה, הוא רק שמע ולא ראה.

בפרשת השבוע הקב"ה אומר לבני ישראל "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה" וכו'. הקב"ה מעוניין שהתקשורת שלנו איתו תהיה בבחינת 'ראיה'.

כאשר רוצים לתאר זוג אוהבים אנחנו נוהגים להתבטא שהם חיים כמו זוג יונים. פעם שמעתי ביאור על פשר הביטוי הזה, שכל יום מישהו אחר מבני הזוג עף דרך החלון אצל הסיבה האמיתית היא כי יונים מסתכלים אחד לשני בעיניים וזוהי הדרך ליצור אהבה אמיתית.

כפי שרואים בפועל בקשר שבין אדם לחברו, אפשר לפתוח בהיכרות ע"י התכתבות באינטרנט וכן באמצעות הטלפון, אבל כדי לאהוב אחד את השני, הדרך היא להיפגש ולהתראות פנים בפנים. באמצעות הראיה מתפתחת לה האהבה והקשר העמוק ביניהם.

רעיון נפלא זה בא לידי ביטוי באחד מדרושו של אדמו"ר הזקן בספר 'לקוטי תורה', בדרוש "להבין ענין יו"ט שני של גליות". בתחילת הדרוש מובא "כמשל המלך שדרכו לישיב בחדרי חדרים ובזמן שמחתו הוא מתגלה ומתראה, וראיה זו היא גורמת האהבה וכמשל אהבת המלך שהיא באה מחמת ראיית פניו שע"ז תיקר אהבתם אליו, משא"כ ע"י שמיעה מרחוק הנה לשמע המלך נופל בחינת יראה ולא אהבה". "זוהו עיניך יונים, כמשל היונים שמסתכלים זה בזה וזהו תענוג".

לכן משווים זוג אוהבים לזוג יונים שמסתכלים תדיר האחד בעיני השני. עם ישראל, כידוע, משול ליונה. מוטל עלינו לאהוב האחד את רעהו ולאהוב את הקב"ה. כל החיים הם תהליך אחד ממושך של מעבר מדרגה של שמיעה לדרגה של ראייה, מעבר ממצב של יראת ה' למצב של אהבת ה', מעבר ממצב שאדם מקיים מצוות מתוך שמיעה גרידא למצב שהוא מקיים מתוך אהבה וראיה מוחשית.

בביאת המשיח נזכה ל"וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" בבחינת "עין בעין יראו", וכל עם ישראל לתפוצותיו יחזור לארץ הקודש כמו שהנביא ישעיהו אומר "מי אלה כעב תעופינה וכיונים אל ארובותיהם".